

IMPACTUL ÎNVĂȚĂRII INTERACȚIONALE ASUPRA RELAȚIILOR PROFESOR-ELEV¹

Cristina STRAISTARI-LUNGU,
doctor în științe ale educației,
Institutul de Cercetare, Inovare și Transfer Tehnologic
al Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău,
R. Moldova
cristina.straistari.lungu@gmail.com
ORCID iD: 0000-0001-7672-4388

Rezumat: În cadrul paradigmatic asumat de noi, respectiv într-o perspectivă socioconstructivistă și interactivă, relațiile didactice profesor-elev se îmbogățesc cu noi dimensiuni metodologice, afective și morale, în cadrul cărora profesorul este un mediator și facilitator al învățării. Are rolul de mediator între elevi și cunoștințele elevilor și îi sprijină în dobândirea propriei autonomii cognitive și educaționale. Relația dintre profesor și elev este o relație complexă, care presupune nu doar o multitudine de acțiuni, ci și un set de capacități și deprinderi științifice, psihopedagogice, manageriale și psihosociale: de a relaționa, de a respecta opiniile celorlalți, de a tolera opinii opuse, pentru a-l ajuta pe celălalt să aibă încredere în forțele proprii etc.

Cuvinte-cheie: perspectivă interactivă, relații didactice, profesor, facilitator de învățare.

Abstract: In the paradigmatic framework assumed by us, respectively in a socioconstructivist and interactive perspective, teacher-student didactic relations are enriched with new methodological, affective and moral dimensions, within which the teacher is a mediator and facilitator of learning. He has the role of mediator between students and students' knowledge and supports them in gaining, acquiring their own cognitive and educational autonomy. The relationship between teacher and student is a complex relationship, which involves not only a multitude of actions, but also a set of scientific, psychopedagogical, managerial and psychosocial capacities and skills: to relate, to respect the opinions of others, to tolerate opposing opinions, to help the other to have confidence in their own strength etc.

Keywords: interactive perspective, didactic relations, teacher, facilitator of learning.

În cadrul paradigmatic asumat, respectiv în perspectivă socioconstructivistă și interactivă, relațiile didactice profesor-elevi sunt îmbogățite cu noi dimensiuni metodologice, afective și morale, în cadrul cărora, profesorul este mediator și

¹ Articolul a fost elaborat în cadrul Proiectului „Reconfigurarea procesului de învățare din învățământul general în contextul provocărilor societale”. Cifrul: 20.80009.0807.27

facilitator al învățării. El are rolul de mediator între elevi și cunoștințele elevilor și îi sprijină pe aceștia în câștigarea, dobândirea propriei autonomii cognitive și educative.

Dimensiunea operațională a procesului de învățământ vizează activitatea concretă de predare-învățare-evaluare, realizată de cadrul didactic cu preșcolarii, elevii, studenții.

Această dimensiune operațională a procesului de învățământ poate fi analizată ca acțiune cu scop de instruire și ca acțiune didactică. Ambele sunt subordonate activității/acțiunii educaționale care vizează formarea-dezvoltarea permanentă a personalității umane. Dimensiunea operațională a procesului de învățământ o constituie procesul de predare-învățare-evaluare, strategiile didactice și metodele de învățământ.

Procesul de învățământ reprezintă o parte componentă a procesului pedagogic de ansamblu ce se desfășoară în școală, în scopul formării unei personalități multilaterale și armonios dezvoltate.

Procesul de învățământ este o activitate la care participă simultan cadrele didactice și elevii. Activitatea desfășurată de cadrele didactice este numită predare, iar cea depusă de elevi este numită învățare. Procesul de învățământ include ca elemente componente, predarea și învățarea, aflate în strânsă legătură [4].

Procesul instructiv-educativ presupune asigurarea unei interacțiuni sociale continue între profesor și elev, aceștia reprezentând cei doi poli ai binomului educațional. Această interacțiune reprezintă o relație dinamică de schimb de informații, idei, convingeri, credințe și sentimente, un proces complex între parteneri care se influențează reciproc și este mediată de trebuințe informative și formative.

Practic, acțiunile educative și semnificația relației didactice se subordonează finalităților educaționale urmărite și paradigmei epistemologice adoptate de profesor. Rolurile celor doi parteneri în derularea procesului educațional în care formarea și informarea coexistă și sunt complementare reprezintă o temă importantă de discuție și investigație pedagogică. De exemplu, cercetătoarea V. Bâlici, propune strategia *viziunii împărtășite* asupra învățării [2].

Învățarea ghidată de viziune este un principiu al abordării integrative a procesului de învățare. *Viziunea personală* este „o noțiune operațională, ca marcă și semn al prezenței instanțierii rolului punctului de vedere personal al elevului raportat la învățarea sa în școală”, scrie cercetătoarea T. Callo, și exprimă aspirațiile cele mai adânci ale educatului [2, p. 36]. *Viziunea împărtășită a școlii*, împreună cu *măiestria personală* axată pe reflecție, cu *modelele mentale* ce semnifică conștientizarea înțelegerii și a atitudinilor, cu învățarea în echipă care presupune multă interacțiune, reprezintă niște instrumente ce urmăresc formarea unui mod de gândire inovatoare, creatoare și ajută la o învățare profundă.

Viziunea împărtășită a școlii presupune capacitatea de fi și a lucra împreună, deoarece se bazează pe activități realizate în comun, pe abilități colaborative de soluționare a problemelor și pe încredere reciprocă. De aceea viziunea este

comparată cu un diamant în care se reflectă dorințele și scopurile spre care tinde fiecare persoană implicată. Ideile și deciziile vor reflecta întregul proces al acțiunii de colaborare socială. Acest proces de acțiune împreună facilitează relațiile, crește profesionalismul profesorilor, transformă școala într-o *comunitate care învață*, ce și îndeplinește funcțiile pentru toți și își fundamentează o identitate [Ibidem].

Rolul principal al elevului este de a învăța și, în acest sens, el realizează demersuri de punere a propriilor cunoștințe în interacțiune cu noul și, plecând de la aceste interacțiuni, de a crea noi cunoștințe. O analiză strictă ne conduce la ideea că elevul este cel care deține responsabilitatea procesului învățării, chiar dacă cel care girează caracteristicile contextului educațional este profesorul. Acesta creează și organizează condițiile învățării, pune elevul în situația de a învăța, girează și reglează interacțiunile sociale, demersurile de învățare, verifică transferul, evaluează rezultatele școlare, reglează și optimizează procesele implicate [1].

Un cadru didactic trebuie să acționeze în așa fel încât relațiile private pe care le întreține cu elevii săi să nu-l îndepărteze niciodată de principiile deontologice. Dreptul la intimitate trebuie garantat în relația cu educații. Cadrul didactic se va limita să discute (frontal sau individual) doar acele probleme specifice, care țin de învățare, școală, educație. Atunci când sesizează că unii elevi au nevoie de consiliere specializată, acesta îi va orienta pe elevii respectivi spre specialiști capabili să răspundă la întrebările care ies din aria lui de competență (psiholog, psihiatru, medic etc.).

Orice cadru didactic se angajează să îndeplinească în întregime programul școlar și să atingă obiectivele anunțate pentru o perioadă determinată. Când un cadru didactic judecă cazul unui elev pe plan disciplinar, el nu poate să se bazeze decât pe comportamentul acestuia în timpul studiilor. Nu trebuie să decidă niciodată în locul autorităților administrative sau juridice, chiar pentru niște fapte apărute în timpul programului școlar. Cadrul didactic trebuie să refuze orice subordonare sau influențare care poate afecta negativ calitatea activității didactice. Profesorul trebuie să folosească un limbaj decent și să aibă un comportament civilizată față de elevi, în conformitate cu statutul de educator [3].

Deci, a miza pe o relație elev-profesor de calitate reprezintă unul din cei patru determinanți ai succesului și perseverenței academice în învățarea interacțională:

1. A acționa în prevenire și a interveni rapid.
2. Aplicarea unei practici educaționale concludente.
3. A miza pe o relație elev-profesor de calitate.
4. A miza pe relații constructive cu părinții.

În contextul unei relații de calitate elev-profesor, am evidențiat valorile care ar favoriza reușita școlară. Valoarea respectului în practica profesorului se poate manifesta în special prin:

- Respectarea integrității psihologice ale elevilor:
 - Profesorul crede în capacitatea lor de a reuși;

- Profesorul tratează elevii cu bunăvoință;
- Profesorul oferă elevilor un cadru pentru a le stimula dezvoltarea emoțională și cognitivă.
- Respectarea vieții private ale elevilor
 - Profesorul interacționează discret cu elevul;
 - Profesorul respectă confidențialitatea informațiilor personale pe care le deține despre elevi;
 - Profesorul respectă încrederea elevului și rămâne discret cu el.

Valoarea depășirii de sine poate fi actualizată de către profesor, în special atunci când:

- Promovează efortul și încurajează elevul să folosească mai multe strategii de învățare;
- Propune provocări de învățare pentru care elevul anticipează succesul;
- Menține așteptări ridicate și realiste pentru toți elevii săi;
- Dezvoltă angajamentul, încurajând elevii să-și stabilească obiective proprii.

Relația elev-profesor în învățarea intercațională poate fi înțeleasă în lumina teoriei atașamentului, care este definită ca o legătură privilegiată ce se construiește încet și treptat. Această legătură privilegiată se stabilește între un copil, care are necesități și adultul (părinte, profesor), care este dispus să le răspundă. Implementarea acestei legături privilegiate se realizează în special printr-o articulare fructuoasă între două atitudini fundamentale:

- 1) grija de a oferi elevului un cadru clar și securizant, de a da direcția;
- 2) preocuparea de a avea grija celuilalt, de a manifesta bunăvoință

A da direcție înseamnă a ritualiza, a oferi repere elevilor:

- A oferi instrucțiuni și a se aștepta la respect de la ceilalți.
- A indica direcția de urmat, a direcționa, ghida, însoți.
- A da sens învățării.
- A favoriza implicarea elevilor.
- A propune metode eficiente de lucru.
- A lucra activ pentru ca fiecare elev să poată crește în întreaga sa ființă.

A manifesta bunăvoință înseamnă:

- A intra în contact cu elevul într-o manieră binevoitoare;
- A arăta atenție, interes;
- A adopta o atitudine de acceptare și încredere în ceilalți: încredere în ceea ce sunt și în ceea ce pot deveni.
- A descoperi ce este mai bun în elev.
- A avea grijă unul de celălalt.
- A fi un punct de referință pentru elev.
- A comunica elevilor că sunt importanți pentru noi;
- A favoriza mai degrabă apropierea decât distanțarea;

- A depersonaliza intervențiile disciplinare: a face apel la regula nerespectată și nu la personalitatea elevului.

Bunăvoința este atitudinea care îi poate încuraja cel mai bine pe elevi cu privire la abilitățile lor, a le permite să aibă încredere în profesor și astfel să fie mai deschiși pentru învățare.

În tabelul de mai jos sunt redată practicile educaționale în ceea ce privește necesitățile elevilor în promovarea învățării și a succesului.

Tabelul 1. Nevoile elevilor în relația cu profesorul [6]

Necesități	Practici educative
Securitate • A se simți în siguranță • În relația cu profesorul • În mediul său	• A fi un prieten • A fi un reper. • A avea grijă de elev.
Conectivitate • A avea o relație specială cu profesorul • A avea încredere în profesor.	• A evidenția asemănările dintre elev și sine. • A lucrați asupra legăturii de atașament și a sentimentului de apartenență la grup, școală.
Stimă de sine • Perspectivă pozitivă și optimistă • A se simți apreciat, demn de stimă și de interes. • A se simți încrezut în resursele sale. • A fi recunoscut în diferențele, talentele, faptele sale bune, realizările și progresul lui.	• A menține așteptările înalte și realiste ale tuturor elevilor. • A evidenția competențele, calitățile și talentele elevului. • A folosi „etichete” pozitive. • A adopta o atitudine binevoitoare. • A scoate în evidență succesele, promovând reușitele. • A utiliza feedback pozitiv prin: • A fi corect în ceea ce spune: a evita să utilizeze cuvintele întotdeauna și niciodată, ci mai degrabă a folosi uneori, astăzi, în acest exercițiu... • A încuraja elevul să facă același lucru de mai multe ori. • A folosi mai degrabă explicații particulare pentru a explica eșecul, decât explicațiile generale. De asemenea, a încuraja elevul să folosească explicații specifice și a-l ajuta să identifice elementele care au contribuit la eșecul, sau succesul lui. • A se asigura că elevul își asumă responsabilități realiste, că e conștient de acțiunile sale, decât să-l învinovățească.
Susținere • A fi înțeles, ajutat și încurajat să-și dezvolte competențele și rezolve dificultățile.	• A se pune în locul elevului, a-l ajuta și sprijini în dezvoltarea competențelor și în rezolvarea dificultăților. • A recunoaște efortul și progresul elevilor. • A crede în abilitățile lui și a-l încuraja.
Autonomie • A-l învăța cum să fii responsabil și organizat.	• A-l învăța responsabilitatea, simțul efortului și a-i oferi metode organizatorice. • A acționa asupra sentimentului de eficiență personală prin: • Atribuirea unor obiective clare, provocatoare și realizabile.

	• Atacarea convingerii că succesul se datorează norocului. • Insistând mai degrabă asupra realizărilor, decât asupra greșelilor. • Sprijinirea elevului ca persoană importantă, capabilă să învețe și care are loc alături de ceilalți. • Împărtășirea unui sentiment de „nu trebuie să renunțe” și a manifesta mândrie în fața succesului.
Semnificație • A fi ghidat. • A i se arăta drumul spre succes. • A fi încadrat în diverse activități. • A-l face să înțeleagă semnificația învățării.	• A da instrucțiuni, directive. • A da sens învățării, obiectivelor urmărite. • A supraveghea dimensiunile pedagogice și disciplinare ale predării. • A atribui o valoare ridicată conținutului și dezvoltării de competențe, dând sens subiectelor.

Relația dintre profesor și elev este o relație complexă, care presupune nu doar o multitudine de acțiuni, ci și un ansamblu de capacități și competențe științifice, psihopedagogice, manageriale și psihosociale: de a relaționa, de a respecta opiniile altora, de a tolera opinii opuse, de a-l ajuta pe celălalt să aibă încredere în forțele proprii etc.

În esență, în condițiile în care se promovează o pedagogie activă și interactivă, practicile pedagogice sunt centrate pe elev și pe activitatea de învățare individuală sau colaborativă a acestuia, unde profesorul este capabil să răspundă nevoilor majorității elevilor săi.

Referințe bibliografice:

1. Bocoș M. Didactica disciplinelor pedagogice. Un cadru constructivist. Ed. A III-a. Pitești: Paralela 45, 2008.
2. Callo T., Bâlici V., Hadîrcă M., Straistari - Lungu C., Țîbuleac - Vivdici A. Repere metodologice de reconfigurare a învățării: Aria curriculară: Limbă și comunicare. Chișinău: S. n. (CEP UPSC), 2022.
3. Codul etic. <https://scoala118.ro/wp/wp-content/uploads/2017/09/CODULETIC.pdf>
4. Cristea S. Studii de pedagogie generală. București: EDP, 2009.
5. Hadîrcă M. Formarea integrală a personalității în societatea cunoașterii. În: T. Callo, L. Cuznețov, M. Hadîrcă et al. *Formarea personalității elevului în perspectiva educației integrale*. Chișinău, IȘE, 2013.
6. Une relation élève-enseignant de qualité. https://fpcssmi.weebly.com/uploads/1/2/8/2/12826273/referentiel_relation_eleve-enseignant_avril2014.pdf